

УДК: 338.43.02 (477) «1991/2011»

В.П. ШКВАРЕЦЬ

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: ЗЕРКАЛЬ М.М. «КОД ІДЕНТИЧНОСТІ»

Рецензія на монографію: Зеркаль М.М. «Код ідентичності»: [монографія].-Миколаїв:Вид-во «ІЛІОН», 2013.-433с.

Шкварець Валентин Павлович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, заслужений діяч науки і техніки України, Навчально-науковий інститут історії та права Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського

У монографії на основі широкої палітри історичних фактів, аналітичних матеріалів, наукових аргументів, авторських висновків зроблено спробу відобразити особливості відродження та розвитку освіти етнічних меншин, розкрити освітній концепт у діяльності самоорганізаційних формувань, показано функціонування етнічної системи освіти, педагогіко-технологічне і методичне забезпечення навчально-виховного процесу в закладах освіти з етнічним компонентом.

Ключові слова: монографія, національна меншина, освіта, кадри, державна політика.

В монографии на основе широкой палитры исторических фактов, аналитических материалов, научных аргументов, авторских выводов сделана попытка отразить особенности возрождения и развития образования национальных меньшинств, раскрыть образовательный концепт в деятельности самоорганизованных формирований, показано функционирование этнической системы образования, педагогико-технологическое и методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса в учреждениях образования с этническим компонентом.

Ключевые слова: монография, национальные меньшинства, образование, кадры, государственная политика.

The book based on a broad palette of historical facts, analytical, scientific arguments, conclusions Copyright attempt to show the features of the revival and development of education of ethnic minorities in the open osvitiny concept of self-organizing groups, displayed ethnic functioning system of education, pedagogy and technological and methodological support of educational educational process in educational institutions of the ethnic component.

Keywords: monograph, minority education, human resources, public policy.

«Код ідентичності» - саме так гранично стисло, водночас предметно і промовно означив свою монографію історик, доцент МНУ ім.В.О.Сухомлинського Микола Миколайович Зеркаль, яка щойно побачила світ (Миколаїв:Іліон,2013.-434с.). Поданий ним нижче підзаголовок книги «Освіта етноменшин України. 1990-2000 роки» націлює розкрити сутність проблеми, предмет і об'єкт пошуку його напрямків, як і змісту, спрямованість на хронологічні межі дослідження.

Усі ми є свідками того, як на рубежі другого і третього тисячоліть одне з пріоритетних місць у суспільствознавчих науках зайняли етнонаціональні проблеми. Їхня актуальність та багатоплановість зумовили зростий інтерес з боку гуманітаріїв, представників інших наук до всього, що лежить в основі буття націй, міжетнічних відносин. Дедалі більшого поширення набувають міждисциплінарні дослідження сучасних етнонаціональних стосунків. За таких умов актуальним є аналіз конкретних шляхів і форм, засобів становлення і розвитку національної системи освіти, її структурних ланок – школи, дошкільних та інших закладів етнічних меншин у зазначений період, коли вона ставала на ноги.

У цьому зв'язку особливої уваги заслуговує фундаментальне монографічне дослідження М.М.Зеркаля, де подано цілісне, узагальнююче, комплексне осмислення змін системи освіти етноменшин України кінця 1980-х початку 1990-х років, всебічно проаналізовано можливості на цьому

© В.П. Шкварець, 2013

рубежі, чинники, тенденції, ключові напрямки розвитку цієї системи освіти в подальшому та ін.

Одна з перших праць такої тематики в сучасній українській історіографії – рецензована монографія ґрунтується на вельми широкій базі джерел: архівних, аналітичних матеріалах, науково-практичних і авторських аргументів і висновків, серед них чимало матеріалів та документів, даних статистики і соціології Миколаївщини. Дослідник використав і широкий спектр методологічних підходів. У результаті зроблено першу успішну спробу відобразити особливості відродження та розвитку освіти етнічних меншин, визначити форми і методи законодавчого, політичного, управлінського регулювання освітнього простору етноменшин, дослідити роль неурядових організацій у розвитку освіти етносів, виявити результативність реалізації освітніх програм і стратегій органів та самоорганізацій етносів України, розкрити способи задоволення мовно-освітніх потреб у різних типах навчальних закладів, установити існуючі форми підготовки та перепідготовки кадрів для навчальних закладів з етнічним компонентом.

Підсумовуючи дослідження, автор передусім наголошує, що в Україні за роки незалежності при підтримці держави та завдяки зусиллям етнічних організацій і громад практично повністю відтворено систему репродукції та трансляції етнічної освіти, що була зруйнована за комуністичних часів. Прикметно, що при цьому він, як справжній науковець-дослідник, уникнув рожевих окулярів, ейфорії, непомірних емоцій і захвалювань тощо.

Навпаки, дійшов висновку, що результати дослідження дають підстави стверджувати, що досить інтенсивна динаміка зростання кількісних показників не завжди корелювалася із удосконаленням якості освітньої діяльності, громадських організацій, національно-культурних товариств. Серед формально існуючих організацій було чимало таких, що проявляли мінімальну активність, іноді лише імітували її, а то й взагалі не подавали ознак життєдіяльності.

Для науковців, політиків та управлінців, усіх хто цікавиться соціальною історією України, історією освіти, історією педагогіки, викликає інтерес оригінальна, чітко відпрацьована сама структура наукової розвідки. Так у першому розділі мовиться про освіту етноменшин у загальній ідеології державотворчої і соціально-політичної трансформації незалежної України. Освітня концепція у діяльності самоорганізаційних формувань етноменшин викладається у розділі 2. А особливостям функціонування етнічної освіти в Україні присвячено наступний, тобто третій розділ. Нарешті органічною складовою, завершальною частиною рецензованої монографії є четвертий розділ («Педагогіко-технологічне і методичне забезпечення навчально-виховного процесу в закладах освіти етноменшин»), де автор розглянув особливості викладання мов етноменшин, формування етнічної толерантності при вивченні предметів, насамперед історії, літератури та ін.

Наукова новизна одержаних результатів аналізованої праці полягає в наступному: Автор уперше а) здійснив конкретно-історичний аналіз процесу

розвитку освіти етноменшин України; б) відобразив генезу державної політики щодо цього процесу; в) дослідив вплив рудиментів комуністичного минулого на реалізацію завдань відродження етнічної системи освіти в Україні; г) розглянув і порівняв форми навчально-виховного процесу на рівні регіонів України та місць компактного розселення етнічних груп; д) одержали подальший розвиток теоретичні положення щодо міжнародної співпраці України з країнами-історичними батьківщинами етносів, принципи системного підходу до вивчення еволюції освіти в Україні та її зв'язку з соціально-економічним розвитком, положення щодо суті, характеру полікультурного суспільства, концепція інтеграції етноменшин в українське суспільство та ряд ін.

Насамкінець не можна не відзначити, на нашу думку, неабияку масштабність порушеної проблеми, саму обширність її викладу, де тільки бібліографія складає майже 250 позицій. Звісно, хотілося, щоб у майбутньому автор розширив хронологічні рамки до перших десятиліть ХХІ ст., подав історіографію, джерельні та методологічні основи дослідження тощо. Коли все, як кажуть, «відстоїться, уляжеться», тобто стабілізується, а політиканство якщо не зникне зовсім, то зведеться нанівець. Однак, як би там не було, монографія М.М.Зеркаля заслуговує найвищої оцінки. Вона безперечно, стане у нагоді зацікавленим фахівцям-дослідникам, практикам, усім, хто має інтерес до історії України, політології та етнології, державного управління, освітньої політики, історії педагогіки.